

ГЕНДЕРНО МАРКОВАНІ ОДИНИЦІ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Кисла А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Баранова С. В.

Термін «гендер» використовують у гуманітарних науках для відбиття соціокультурного аспекту статевої належності людини. Але це не лише суто анатомо-фізіологічні особливості, за якими розрізняють чоловічу та жіночу стать. Гендер на відміну від поняття статі стосується соціально сформованих рис, притаманних «жіночності» (femininity) та «чоловічності» (masculinity) [1, 67]: розрізняють соціальну й біологічну стать.

З цього випливає визначення гендера як сукупності норм поведінки (у тому числі й мовленнєвої), яка, зазвичай, асоціюється з особами чоловічої та жіночої статі в даному суспільстві [2, 45]. В основі гендера лежить ідея про те, що важливі не стільки біологічні й фізичні розбіжності між чоловіком і жінкою, а те культурне і соціальне значення, якого надає цим розбіжностям суспільство [4, 42].

У мовознавстві термін «гендер» спочатку вживався виключно для позначення граматичної категорії роду. Гендерно-марковані одиниці на граматичному рівні представлені категорією роду в українській мові. Єдиною ознакою, за якою можна говорити про «рід» іменника в англійській мові, є його співвіднесення з особовими, присвійними та зворотними займенниками третьої особи однини. Так, іменник *dragon* співвідноситься із займенником чоловічого роду *he* не безпосередньо, не формально, а тому, що і *dragon* і *he* означають осіб чоловічої статі [3, 26].

Українські іменники “людина” або “особа”, що належать до жіночого роду, не є гендерно маркованими, оскільки позначають особу і жіночої, і чоловічої статей, наприклад:

Загальнородовий англійський займенник «*he*» використовується як анафора *somebody / someone*. В українській мові йому відповідає неозначений займенник «*хтось*» чоловічого роду, який позначає особу і чоловічої, і жіночої статей, наприклад:

- *Follow a simple code of warriors: if **someone** knocks at your door, even your own worst enemy or a murderer, it's your duty to give **him** sanctuary from his pursuers.*

- Дотримуйся простого правила воїнів: якщо **хтось** стукає у твої двері, навіть якщо це твій запеклий ворог або вбивця, твоїм обов'язком є надати **йому** притулок від його переслідувачів.

До вивчення категорій «фемінності» та «маскулінності» зверталися й у дослідженнях фразеології. Фразеологізми – це душа будь-якої національної мови, у якій неповторним чином виражається культурна своєрідність народу, і тому вони становлять надзвичайно цінне джерело знань про особливості концептуалізації гендера у свідомості носіїв тієї чи іншої мови .

В англійських фразеологізмах значна увага приділяється зовнішньому вигляду жінки. Так, багато фразеологізмів характеризують фігуру жінки, її красу, молодість, привабливість. Наприклад: *as fresh as a daisy; beautiful like poppies; dainty as Dresden China*. В українській мові зовнішній вигляд пов'язаний з такими поняттями, як врода (краса, привабливість) та неврода (потворність, бридкість). Дуже гарна дівчина сприймається українською національною свідомістю як щось недосяжне (*як сонце, зіронька на небі*), або пов'язане з тим прекрасним, що є у природі – *гарна як квітка небесна, як річка у лузі, як маків цвіт, як маківка (ягідка, писанка)*. Про хлопця, гарного на вроду, кажуть, що він *гарний як вогонь*; про гарно вбраного – *гарний як павич*.

Отже, гендерно марковані одиниці представлені на багатьох рівнях англійської та української мов.

1. Кирилина А. В. Гендерные компоненты этнических представлений (по результатам пилотного исследования) /А. В. Кирилина // Гендерный фактор в языке и коммуникации: сб.науч.тр. МГЛУ. – М.,1999. – Вып. 446. – С. 67-78.
2. Бурейчак Т. І. Криза маскулінності в теоретичній та емпіричній перспективі // Збірник доповідей Міжнародної науково-практичної конференції "Гендерні теорії, гендерні практики: налагоджуючи мости" / Упорядн. О. Плахотнік, Л. Гусяннова, Т. Ісаєва./ Т. І. Бурейчак. – Х. : Райдер, 2008. – 100 с.
3. Грамматический род в гендерном аспекте // Діахронічне, типологічне і контрастивне дослідження германських, романських і слов'янських мов (семантика й словотвір): Матеріали міжнародної наукової конференції. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – С. 26 – 31.

4. Нелюба А. М. «Гендерна лінгвістика» і малопродуктивні словотворчі засоби // Лінгвістика. / А. М. Нелюба – 2011. – №1(22). – С.142.

Кисла, А. Гендерно марковані одиниці в англійській та українській мовах [Текст] / А. Кисла ; наук. кер. С.В. Баранова // Перекладацькі інновації : матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 12-13 березня 2015 р. / Редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. - Суми : СумДУ, 2015. - С. 16-18.